

CLASSIFICACIÓ GENÈRICA: Fusta policromada
OBJECTE: Retaule
MATERIAL / TÈCNICA: Fusta tallada i policromada. Oli, tremp i colradura
TÍTOL / TEMA: *Retaule del Roser*
AUTOR: Atribuït a l'escultor Francesc Pujol i Planes. Es desconeix l'autor de la policromia.
DATA / ÈPOCA: Talla: 1746; policromia de 1753
DIMENSIONS: 4,25 X 3,20 X 0,70 m
PROCEDÈNCIA: Església de Sant Martí de Montclar (Berguedà)
LOCALITZACIÓ: Capella de l'esquerra del creuer
NÚM. DE REGISTRE DEL CRBMC: 12114
COORDINACIÓ: Pep Paret
RESTAURACIÓ: Koro Abalia, Imma Amorós, Rosaura Janó, Eulàlia Aragonés, Claustre Augé, Fusteria: Carmelo Ortega
INFORMACIÓ HISTORICOARTÍSTICA: El retaule es conserva en el seu lloc original, i mai ha estat desmuntat. Ha perdut la talla original de la mare de Déu del Roser que en presidia la gran fornícula central. També hi manca la taula d'altar.
ANY/S DE LA RESTAURACIÓ: 2013-14
ANY DE MUNTATGE DEL RETAULE: 2014

El retaule és de planta lineal i està decorat amb escenes tallades en baix relleu que representen vuit dels misteris del Roser. És un retaule que estructuralment ens ha arribat sencer, però que ha perdut la imatge de la Mare de Déu que presidia la fornícula central i que ha estat substituïda per una altra del Roser de grans dimensions feta de guix. L'altar de fusta es va destruir i va ser substituït per una estructura feta d'obra.

El que més crida l'atenció quan observem el conjunt és la policromia, una pintura d'una baixa qualitat pictòrica que cobreix quasi la totalitat de la superfície del retaule —excepte les zones on hi ha la colradura. La data en què es va fer aquesta repintada està escrita en el medalló de la part superior del retaule, juntament amb la data de la realització de la policromia original: "D 1753 i R 1907". També hi ha esculpida en relleu la data en què l'escultor va fer el retaule (1746) i que es troba en la part inferior en la zona de les grades.

El suport és obrat amb fusta de frondosa. És força interessant d'observar el sistema constructiu i d'unió entre les diferents peces que el componen i que funcionen mitjançant un sistema d'encaixos de trauc i metxa i també de cudornelles.

L'estat de conservació estructural i de suport és deficient en la part inferior, que és on es concentren les alteracions més greus del conjunt. S'observa un atac tèrmit molt sever en els dos basaments laterals on les peces estan molt debilitades amb pèrdues importants de suport. Tot el retaule també està afectat per un atac de xilòfags actiu.

L'estat de cohesió i fixació de la policromia en el suport és bona, però la visió estètica del conjunt es veu afectada per la "repintada" de principis del s. XX, que junt amb la brutícia superficial li dóna un aspecte grisós i blanquinós, que empobreix la qualitat pictòrica del conjunt. La colradura té un aspecte ennegrit a causa de l'oxidació del full metàl·lic i de la resina, que també està més enfosquida.

En primer lloc es va fer el desmuntatge del retaule i el transport al CRBMC, per tal d'iniciar el procés de restauració, que es va iniciar amb la introducció dels vint-i-cinc elements de fusta que formen el conjunt a la càmera d'anòxia durant un mes. Tota la fusta s'ha sanejat a base d'eliminar les parts ruïnoses i descohesionades del suport, per seguir amb un tractament de consolidació i reintegració volumètrica amb fusta de cedre. Per a la consolidació del suport s'ha introduït resina epoxídica Balsite® en les galeries interiors de la fusta, obertes pels tèrmits, per tal de reforçar-lo i retornar-li consistència estructural. Amb fusta de cedre es construeixen els elements perduts de fusta

L'actuació principal en la policromia ha estat l'eliminació de la repintada efectuada a principis del s. XX. Abans de procedir-hi s'ha fet un estudi a fons de l'obra; s'han dut a terme diferents proves en tota la superfície pintada, per tal de documentar i analitzar quin és l'estat de conservació de la policromia original, i si realment és viable fer-hi aquesta intervenció. El resultat és el següent:

- L'estat de conservació de la policromia original és bo i és possible la recuperació total. Es pot retirar la repintada sense afectar a la policromia original.
- La duresa, pel que fa a la dissolució de la repintada, no és molt alta, la qual cosa ens permet actuar amb una certa rapidesa en el procés d'eliminació.
- La qualitat pictòrica de la policromia original és molt superior a la de la repintada posterior.

Tots aquests factors han estat determinants a l'hora de procedir a l'eliminació. Hi ha dos tipus diferents de repintades, una és sintètica i per enretirar-la hem utilitzat dissolvents IE 4 i en algun cas solvent gel R. Wolbers, i l'altra és un tremp i l'enretirem amb una solució aquosa amb el pH controlat. Per a la neteja de la colradura fem servir una emulsió grassa. El resultat ha estat molt satisfactori i el retaule mostra de nou la policromia original. S'ha recuperat la visió d'unes carnacions fetes al tremp amb un acabat de poliment, tècnica característica del barroc, amb unes tonalitats i detalls de les expressions molt diferents a les que es veien fins ara. També hi ha un canvi notable en tots els marbrejats que decoraven la part més estructural del conjunt —per les seves tonalitats amb uns colors molt més vius: vermells, blaus, verds.

El resultat d'aquesta intervenció ha estat la recuperació de la consistència estructural del suport i la recuperació d'una policromia original que durant més de cent anys ha estat amagada sota una repintada d'una qualitat molt inferior. Finalment es podrà tornar a contemplar el retaule tal com va ser pensat en el s. XVIII.

Retaule abans de restaurar

Retaule després del procés de conservació-restauració